

Ovocné dřeviny v krajině 2007
projekt OP RLZ CZ.04.1.03/3.3.13.2/0007

EKOLOGICKÉ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ RŮST A VÝVOJ OVOCNÝCH ROSTLIN

Stanislav Boček

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem EU,
státním rozpočtem České republiky a Zlínským krajem

Rozdělení ekologických faktorů

- **Klimatické (podnební)**
  - světlo, teplo, vzduch
- **Edafické (půdní)**
  - mechanické, fyzikální a chemické složení půdy
- **Topografické (zeměpisné)**
  - zeměpisná šířka, délka, konfigurace území
- **Biotické (antropogenní)**
  - vliv okolních rostlin a živočichů včetně člověka

Světlo

Ovlivňuje

- asimilaci (fotosyntézu)
- rychlost růstu
- zrání, vybarvování plodů
- diferenciaci květních pupenů

Náročné druhy

- broskvoň, meruňka, ořešák

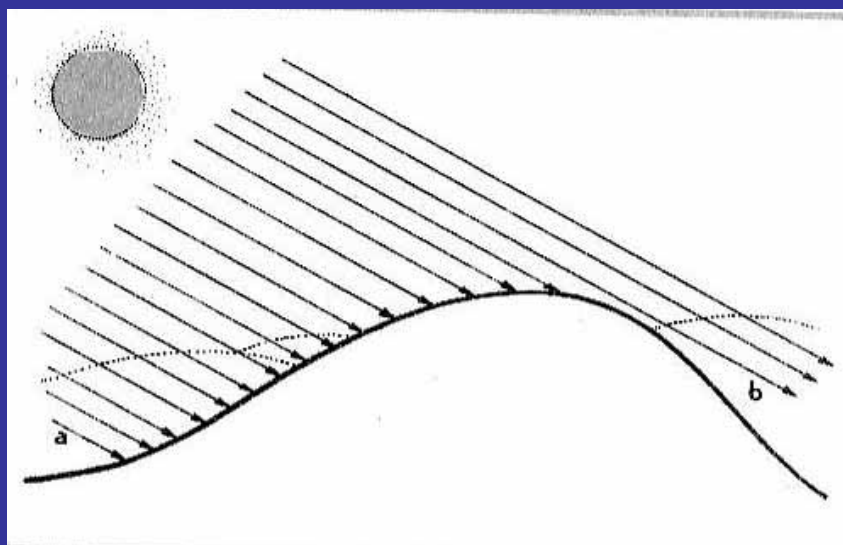
Nenáročné druhy

- angrešt, borůvky, jahodník (bloudivý stín)
- snesou přechodné zastínění

Možnosti ovlivnění světelných podmínek

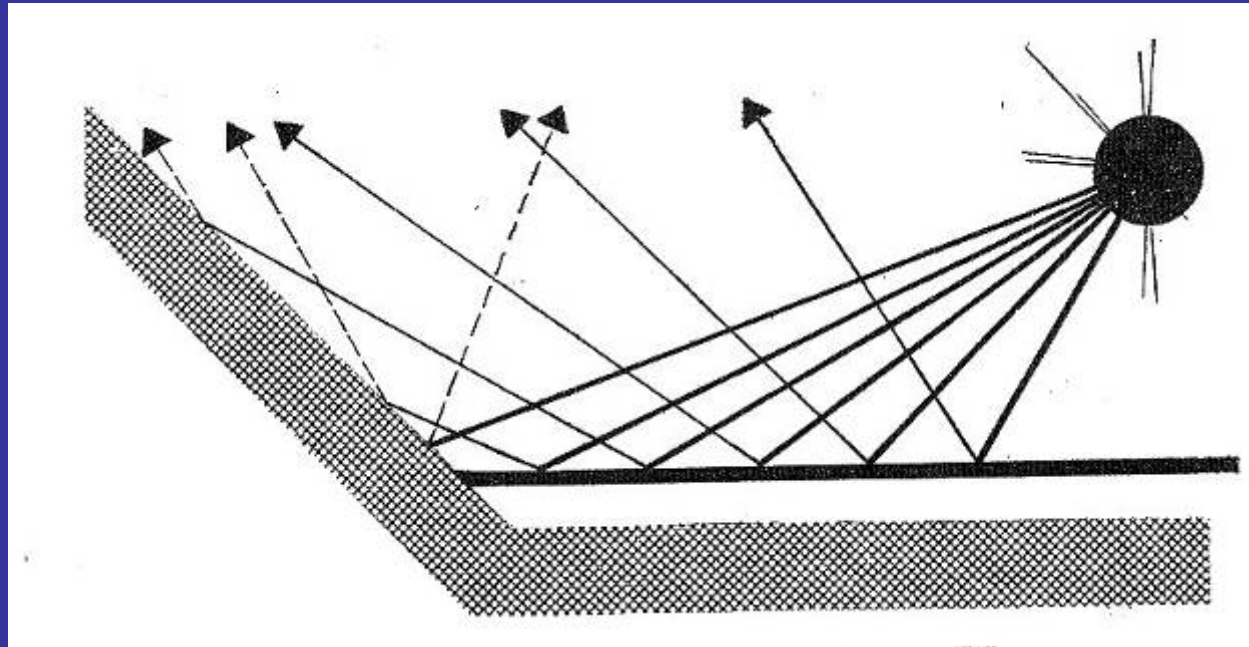
- Organizace porostu
  - řady ve směru $S \Rightarrow J$
- Výběr expozice
  - nejvhodnější JZ, méně vhodný V a S

JIH

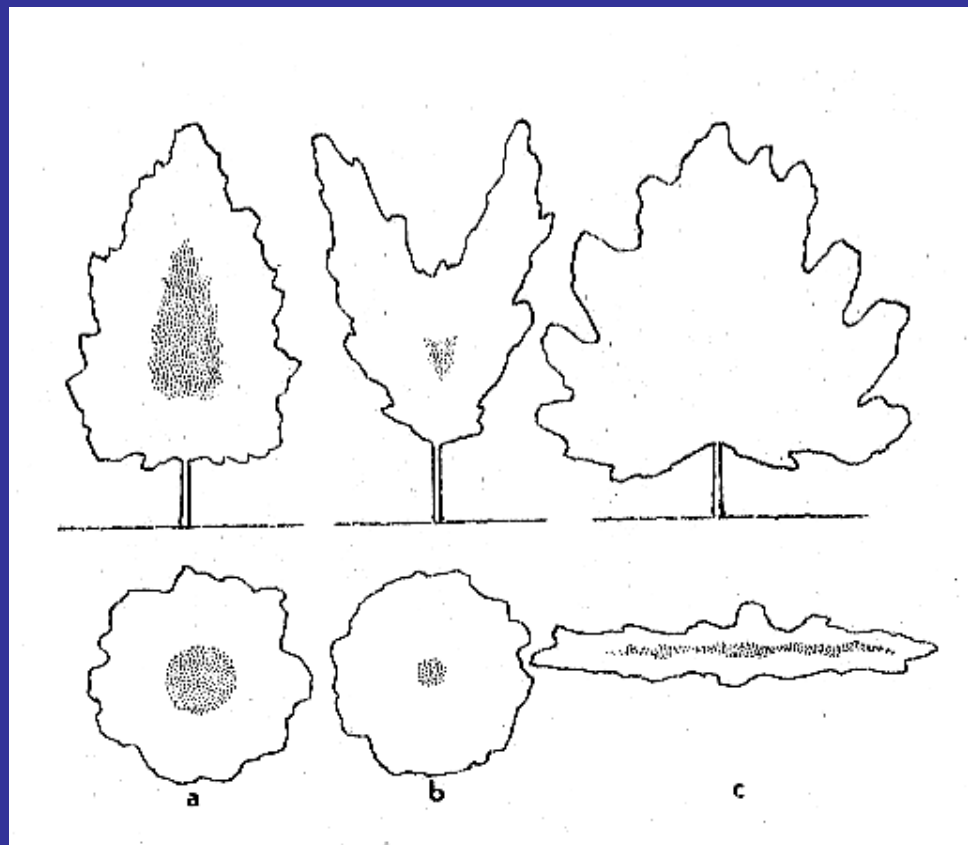

SEVER

- Sousedství ploch se speciálními vlastnostmi
– vodní plochy – odraz světla

Pěstitelský tvar

a) pyramidální koruna

b) dutá koruna

c) zploštělá koruna

Řez

– způsob , intenzita, pravidelnost

Teplo

- Zdroj - sluneční záření
- Vegetace začíná a končí při dosažení určité teploty (aktivní teplota)

Vliv teploty na růst kořenů

- začátek růstu kořenů
  - teplota 2 (3) ° C až 5 °C (prohřátí do hloubky 30 cm)
- vegetace
  - optimální teplota: 8 – 20 °C
  - vyšší teploty kořeny poškozují

Teplotní práh – začátek vegetace nadzemní části

- *meruňky* 3 °C
- *rybízy* 5 °C
- *jabloně* 5 °C
- *višně* 7 °C
- *réva vinná* 9,5 °C

Diferenciace květních pupenů

- optimální teplota 15 – 25°C
- maximální teplota: 35 °C (rostliny mírného pásma)

Negativní vliv příliš vysoké teploty

- v době kvetení – vysychání blizen
- vadnutí listů
- odumírání pletiv
- opadávání listů a plodů
- poškození plodů

Vliv nízkých teplot

- mrazové poškození = limitující faktor pěstování
- škodlivost nízkých teplot se projevuje:
  - v zimě* – namrzáním kořenů, kmene, orgánů v koruně
  - na jaře* – pozdní jarní mrazíky
(pupeny, květy, rašící listy, letorosty, malé plůdky)

Kritické teploty pro kořenovou soustavu

- citlivá nejmladší pletiva - lýko a dřevo

a) v průběhu vegetačního klidu

Angrešt : -18 °C

Jabloně : -15 °C

Broskvoně: -11 °C

Hrušně: -9 °C

b) v průběhu vegetace (pouze teoreticky – 2 až -3 °C)

Kritické teploty pro nadzemní soustavu

a) v průběhu vegetačního klidu

<i>Malus baccata:</i>	- 55 °C
<i>Prunus sibirica:</i>	- 50 °C
Jádroviny:	- 25 (-35) °C
Broskvoně:	-17 (-25) °C

- doba působení

- stav rostliny

(vyzrálост dřeva, poškození chorobami a škůdci)

Projevy poškození mrazem

a) poškození mrazem mimo vegetaci

Květní pupeny

- opadávají před začátkem rašení
- pohlavní orgány deformovány nebo sterilní

Listové pupeny

- poškození se projevuje směrem od patky,

Výhony

- namrzají nejmladší výhony, nedostatečně vyzrálé

Dřevní část a starší vrstvy kůry

- tmavnutí kambia na podélných a příčných řezech

Třešně - typické zčervenání výhonů, kůra se scvrkává

Mrazové pukliny a desky

- kůra na silnějších větvích a na kmeni praská,
- kůra se odlupuje od dřeva
- vznikají nekrotické rány

b) poškození mrazem v průběhu vegetace

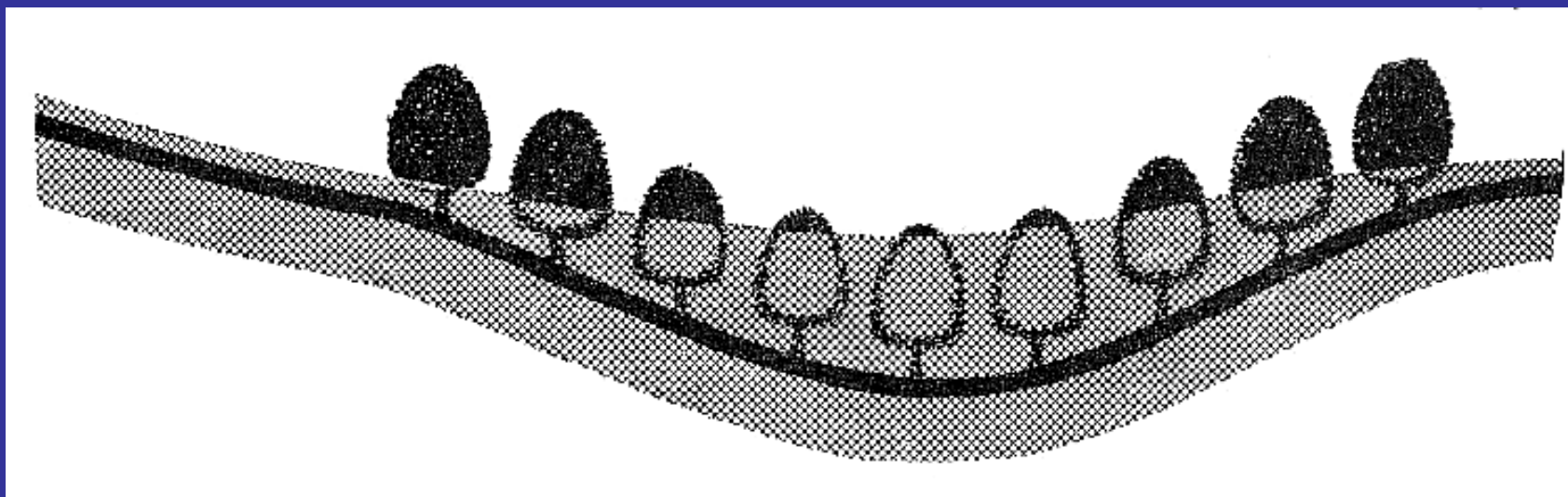
Kritické teploty v době kvetení (°C)

Ovocný druh	Fenofáze		
	Růžové poupě	Plný květ	Malý plůdek
JABLOŇ	- 3,9 až - 4,5	- 2,2 až - 3,0	- 1,3 až - 2,0
HRUŠEŇ	- 3,9 až - 4,5	- 2,2 až - 3,0	- 1,0 až - 1,7
ŠVESTKA	- 3,9	- 2,2	-1,1
TŘEŠEŇ	- 2,2 až - 4,0	- 2,2 až - 4,0	- 1,0 až - 1,1
MERUŇKA	- 3,9 až - 4,0	- 2,0 až - 2,2	-0,5 až - 0,6
BROSKVOŇ	- 3,9 až - 4,0	- 2,8 až - 3,5	- 1,0 až - 1,1

Ochrana proti mrazovým poškozením

Preventivní opatření

1. Výběr vhodné polohy a stanoviště
  - výběr stanoviště z hlediska mikrorajonu
  - nebezpečí mrazových kotlin
  - vhodné mírné svahy

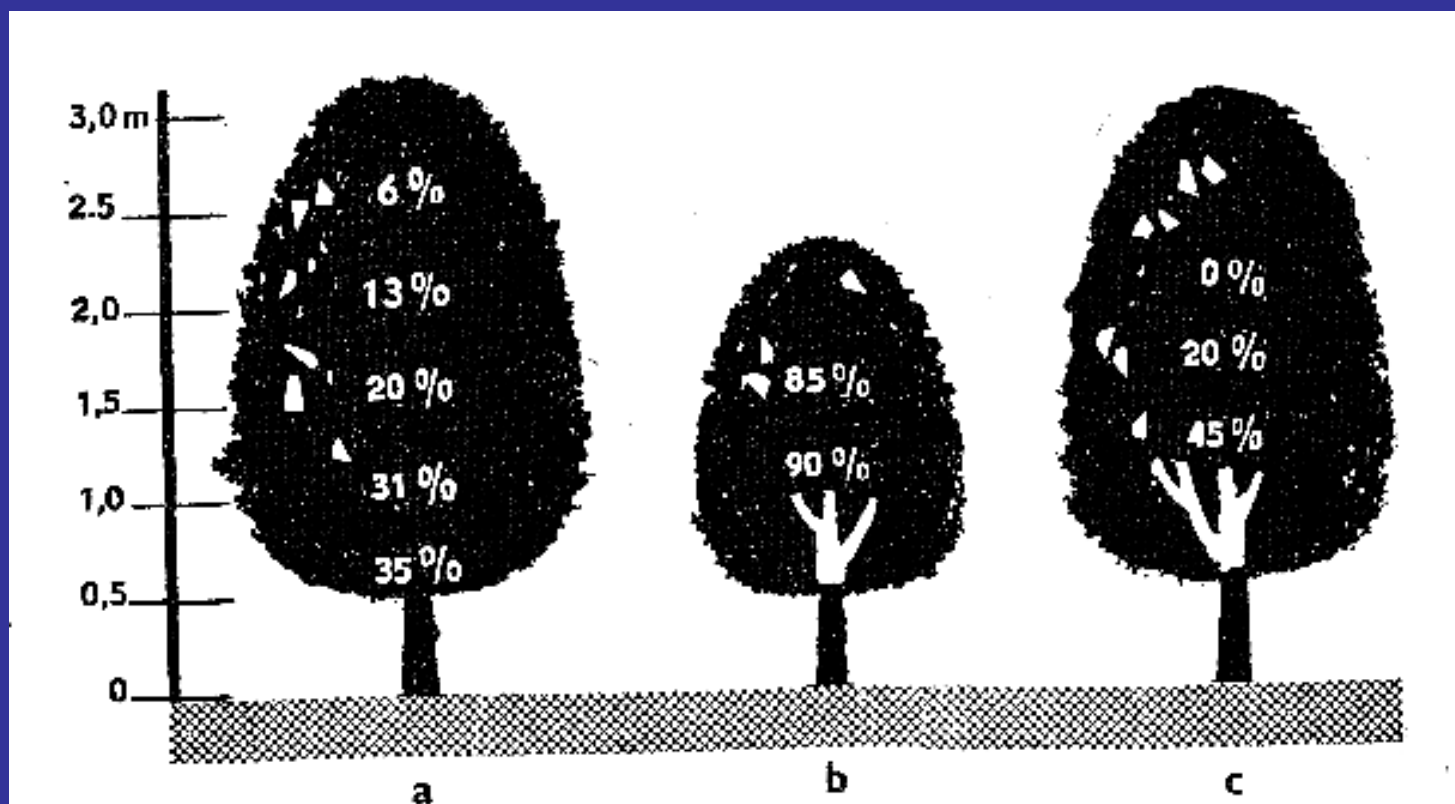
2. Respektování požadavků ovocných druhů a odrůd - druhová a odrůdová rajonizace

Mrazové poškození květů hrušně v různé výšce koruny

Pařížanka

Lucasova

Hardyho

Poškození květních pupenů třešně ptačky ve spodní části koruny

3. Agrotechnická opatření

- volba tvaru stromu
- bílý nátěr kmenů

- ochrana proti chorobám a škůdcům
- přiměřená komplexní výživa
- závlaha
- kultivace půdy
- regulace plodnosti
- eliminace zastínění (vnější – spon, vnitřní - řez)
- bezvirózní výsadbový materiál

Ochrana proti mrazovým poškozením

Následná opatření:

- Zadýmování
- Pohyb vzduchu (Izrael – vrtulníky)
- Mlžení
- Letní řez – Schittův řez (oddálení kvetení)
- Speciální přípravky (zábrana tvorby krystalizačních jader)

Vzduch

Asfixie

= dušení, určitý nedostatek vzduchu (kyslíku) v půdě,
rostlina dlouhodobě chřadne

Příčiny

- fyzikální vlastnosti půdy
- nedostatečné provzdušnění
- nevhodná půdní struktura
- nadměrný obsah vody

Citlivost podnoží na zimní asfixii

meruňka, mandloň:	70 dnů
broskvoň:	80-85 dnů
mahalebka:	80-90 dnů
třešeň:	95-100 dnů
<i>Prunus insititia</i> (St. Julien A)	120 dnů

Citlivost podnoží na letní asfixii

meruňka, mandloň:	5-7 dnů
broskvoň:	7-10 dnů
myrobalám	25-30 dnů

Voda

- Pouze 0,3 % vody, které projdou rostlinou, se zabuduje do těla, zbytek se transpiruje

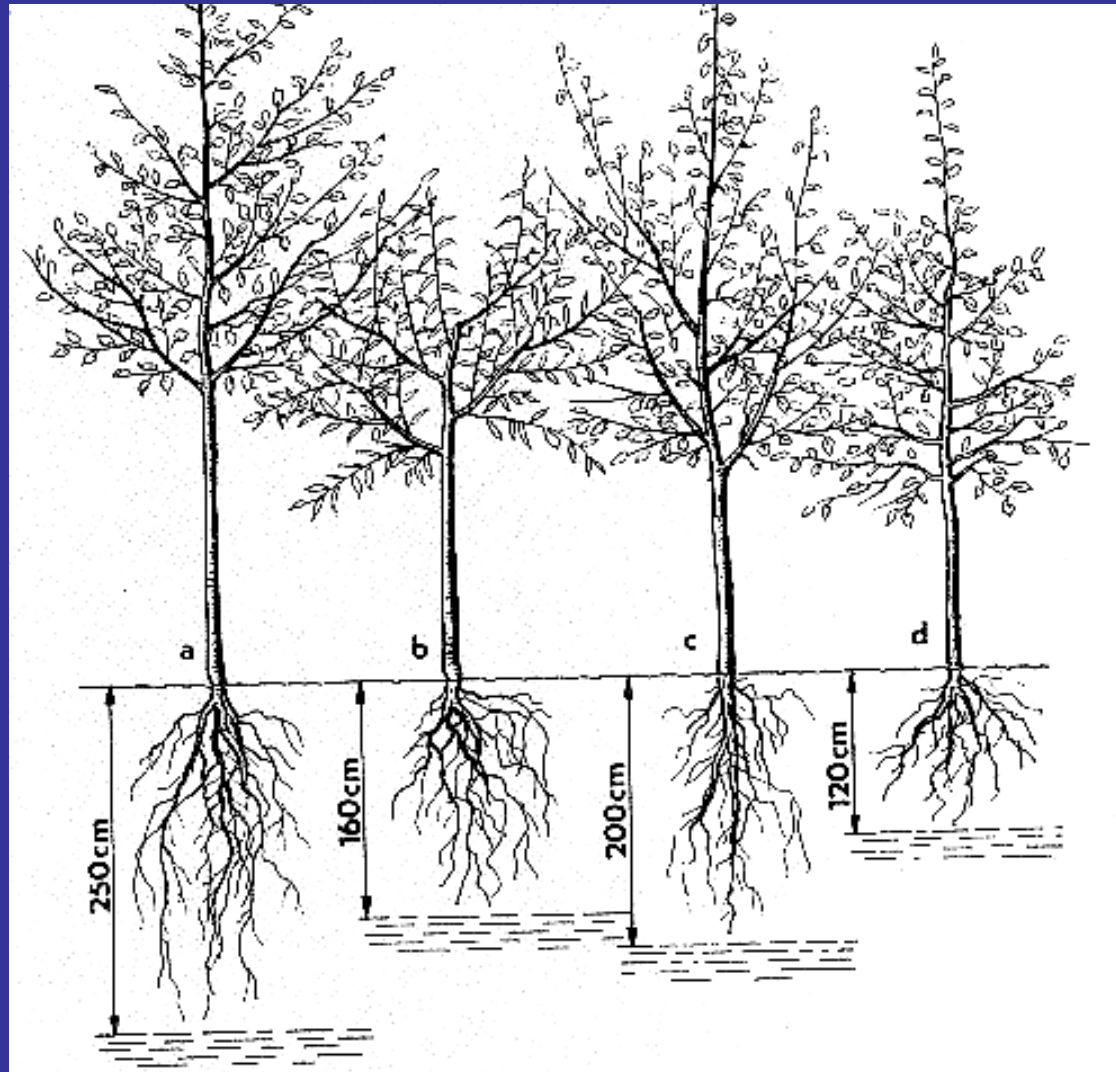
Náročnost na vodu ovocných druhů

↓
mandloň
meruňka
broskvoň
višeň
třešeň
ořešák

↓
hrušeň
slivoň
jabloň
maliník
angrešt
rybíz

Nároky ovocných druhů na hladinu podzemní vody

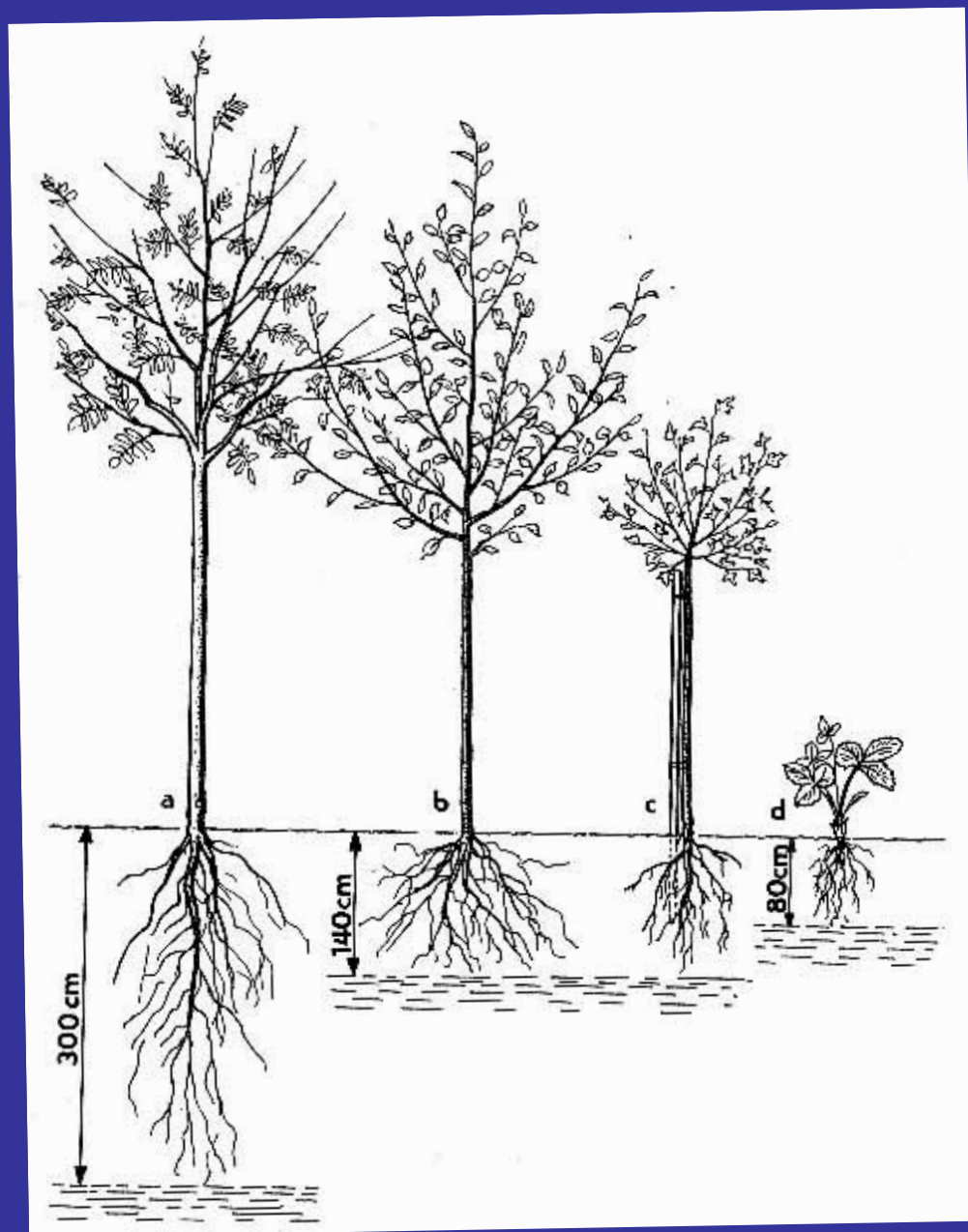

a) hrušeň, višeň

b) broskvoň

c) meruňka, třešeň

d) jabloň

a) ořešák

b) slivoně

c) angrešt, rybíz

d) jahodník

Sníh

pozitiva

- tepelná izolace, zásobárna vody

negativa

- lámání větví
- praskání pylových zrn chladem

Kroupy

- ničí porosty – výběr stanoviště

Rosa

- podíl rosy na celkovém příjmu vody činí až 30 %

Půda

- půdy strukturní
- dobře zpracované
- propustné
- dostatečně hluboké
- středně těžké
- s dostatečným obsahem humusu, vody a vzduchu (trvalý humus 1 - 3%)

Chemické vlastnosti - pH

Ovocný druh	pH
peckoviny, skořápkaté	6,5 – 7 – 7,5
jabloně, hrušně, rybíz, angrešt	6 – 6,5
jahodník, maliník	5 - 6
borůvky	4,5 - 5

Fyzikální vlastnosti půdy

- ovlivňují provzdušněnost půdy
- vhodná objemová hmotnost půdy: $1,4 \text{ g. cm}^{-3}$
- objemová hmotnost vyšší než $1,8 \text{ g. cm}^{-3}$
→ zastavení růstu kořenů

Biologické vlastnosti půdy

- mikroedafon
- makroedafon

Zeměpisní činitelé (geografičtí)

- Zeměpisná šířka
  - Česká republika 48-51° s.š.
  - o 1° na sever = ochlazení o 0,5 °C
- Zeměpisná délka
  - přechodná oblast přímořského a kontinentálního klimatu
  - ČR 12 - 18° v.d.
- Nadmořská výška
  - Lednice 160 - 170 m.n.m
  - na 100 m - pokles teploty o 0,6 - 0,8°C
    - zkrácení vegetačního období o 8 – 9 dní
    - zvýšení srážek o 50 - 55 mm

- *Tvar zemského povrchu (konfigurace)*

- expozice: nejvýhodnější JZ - Z
- sklon (svažitost terénu): do 10 %
- reliéf terénu: charakter povrchu

Poloha

- stanoviště charakterizované především topografickými faktory (+ půdní podmínky)

Polohy nížinné, střední, podhorské a horské

- nížinné polohy – vyšší teploty, úrodné aluviální půdy
- vyšší polohy – jabloně, slivoně, ne teplomilné druhy

Polohy chráněné a návětrné (otevřené)

- návětrné polohy: vysoký výpar vody, ovoce padá, včely nelétají, jednostranný a křivý růst stromů
→ výsadba větrolamů

Polohy podle expozice

- jižní teplé oblasti – ne J (vlhkomilné druhy)
- střední a podhorské polohy – ne JV svahy (mrazové desky)

Polohy mrazové (inverzní)

- nevhodné
- mikropolohy, větší mrazová údolí a kotliny
- rybniční a luční oblasti, lesní enklávy, dna zúžených údolí

Polohy rovinné a svahové

- rovinné polohy – intenzivní ovocnářství
(kvalitní půda, snadné obdělávání, dostupnost mechanizace)
- svahové polohy – výborné teplotní a světelné podmínky
- větší svažitost – terasování, protierozní úprava

Polohy optimální

- první vyvýšeniny vystupující z nížin
- dobrá půda, dostatek vláhy, oslunění, chráněné proti větrům

- Vicinální vlivy
  - vliv vodní plochy
  - les (dřevokazné houby)

- městské aglomerace (teplota +, spad -)

Biotické faktory

- mikroorganismy (houby, bakterie, viry, fytoplazmy)
- okolní rostliny (konkurence - plevele)
- živočichové (škůdci, predátoři)
- člověk

